

ОЦІНКА СТРАТЕГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНОГО ВИРОБНИЦТВА ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ.

Павлиш Е.В.
ДонНТУ

Стаття присвячена аналізу глобальних тенденцій розвитку світового ринку високотехнологічної продукції і стратегічної політики інноваційного розвитку машинобудівного комплексу Донецького регіону. Запропоновано елементи інноваційної-інвестиційної стратегії машинобудівних підприємств Донбасу.

Однією з найбільш характерних рис розвитку сучасного суспільства є глобальне посилення ролі виробників високотехнологічної продукції (зокрема, машинобудівних підприємств) як фундаменту соціально-економічного розвитку національного і світового господарства.

Технологічний прорив у новітніх підгалузях машинобудування, що приходиться на останню третину минулого століття - починаючи від удосконалювання бази знань, наукових відкриттів і до їхнього масового застосування у виробництві - забезпечив таке зближення різноманітних частин світового господарського простору, що позначилася тенденція поступового наближення до інтеграційної єдності сфери НДДКР і машинобудівного комплексу.

Таким чином, метою даної статті є аналіз сучасних тенденцій і стратегічної спрямованості інноваційної діяльності у світовій економіці і в машинобудівному комплексі Донецького регіону і розробка загальних пропозицій щодо удосконалення його інноваційної інфраструктури.

Отже, в умовах глобальної конкуренції тисячі суб'єктів господарювання прагнуть вийти за межі своїх національних кордонів, при цьому вони готові освоювати ринки, що до останнього часу вважалися малоперспективними. Це, у свою чергу, означає вихід на наступний, більш високий виток конкуренції у світовому масштабі, пов'язаний із подальшим посиленням процесу злиття і поглинання, а також створенням нових закордонних філій корпорацій.

Головними суб'єктами конкуренції практично у всіх галузях стають ТНК, що мають свої підрозділи в багатьох країнах світу, і відповідно, проблему забезпечення реалізації продукції стає можливим розв'язати тільки у випадку активного виходу на ринки закордонних країн і світовий ринок у цілому. Тому в умовах конкурентної боротьби, що посилюється постійно, процес реалізації виробленої продукції все частіше починається

не в момент її відвантаження на склад у готовому вигляді і навіть не в момент початку самого процесу виробництва, а задовго до нього - на стадії, коли визначаються місця її майбутньої реалізації і цільові групи населення, потреби яких ця продукція повинна задовольнити. При цьому світовий ринок розглядається вітчизняними і закордонними економістами ([1], [7]) вже не просто в одному ряду, на рівних із вітчизняним, але все більше як пріоритетний для успішного завершення процесу реалізації інноваційної стратегії розвитку.

Це призводить до того, що гігантські ТНК повсюдно інтегруються в диверсифікаційні системи, що, як правило, концентрують значні частини галузей і цілі підгалузі світової економіки, а значить - і цілі сегменти світового ринку [1]. Багато спеціалістів звичайно сходяться в тому, що в основі процесів глобалізації лежать якісні, революційні зміни в техніко-технологічному, транспортно-комунікаційному, інформаційному базисі економіки і всього людського суспільства, супроводжувані усебічним використанням біо і аерокосмічних технологій, ядерної енергії, досягнень в області штучного інтелекту, що відбуваються в останні десятиліття [2].

На фоні чітко визначених інноваційних тенденцій розвитку суспільства, в умовах нерівномірного розподілу “керівних центрів” ТНК (а виходить, і матеріально-фінансових, організаційних, інформаційних і інших ресурсів) по провідних західних державах у вигащі відносно усіх своїх партнерів виявляються ті з них, на території яких сконцентрована більша частина цієї “глобальної корпоративної мощі”: Японія, Німеччина, Великобританія, частково Франція, але особливо - США. Так, за даними 2000 р., із 10 найбільших у світі нефінансових ТНК рівно половина припадала на долю США, дві - на долю Великобританії, по одній - на долю Німеччини, Японії і Швейцарії [3].

Розвиток у подібній ситуації концепції “ослаблення функцій національної держави” на практиці означає ослаблення і без того більш слабких партнерів, спробу додаткового обґрунтування “виключних прав” вузької групи країн або взагалі однієї-єдиної держави на глобальний економічний, а потім цілком можливо, що і політичний диктат під прикриттям турботи про загальносвітові інтереси.

Як відомо, класики політичної економії вважали, що відновляти або замінити активну частину основних виробничих фондів необхідно кожні 10 років. Як показує світовий досвід, такий темп витримувала лише Японія в 60-70-і роки ХХ сторіччя в період бурхливого зростання своєї електротехнічної промисловості. На практиці відновлення основного капіталу залежить від інвестиційного потенціалу галузі, стадії економічного циклу і базується на стратегічних цілях структурної перебудови.

Дослідження в динамічному аспекті показують, що у світовій економічній системі вартісне вираження основних фондів постійно

зростає. У 80-і роки ХХ сторіччя в багатьох розвинених країнах інвестиції в основний капітал збільшилися в 1,5-2 рази, у Китаї - у 3,2 разу, у СРСР, США, ФРН і Японії - у 1,4-1,6 рази (за 10 років) [4]. У 90-і роки ХХ сторіччя інтенсивне нарощування інвестицій в основний капітал продовжувалося, за винятком країн, що здійснювали ринкові реформи, де приріст виробничих фондів набагато відставав від інших макроекономічних показників, що пояснюється ослабленням ролі держави в економіці і появою нової сфери підприємницьких інтересів.

Водночас в Україні в даний час виробничі фонди в багатьох галузях зношені на 60-70%. На кінець 2002 року коефіцієнт відновлення ОФ у машинобудуванні Донецької області складав 3,7%, коефіцієнт інтенсивності вибуття - 1,3%, знос ОФ складав 57,6%. Аналогічні показники в цілому по промисловості Донецької області на кінець 2002 року склали відповідно 3,6%, 1,5% і 49,6% [5, 47-48]. Подібна ситуація не тільки не сприяє підвищенню конкурентноздатності продукції, просуванню її на світові ринки, але і веде до збільшення аварійності і травматизму, зниження продуктивності праці незалежно від кваліфікації робітників.

У Донецькій області в 2002 році інновації впроваджували 18% загальної кількості підприємств (112 із 848), 4,2% здійснювали механізацію й автоматизацію виробництва, 4,5% впроваджували нові технологічні процеси, 13,2% освоювали виробництво нових видів продукції. Підприємства машинобудівного комплексу склали 17,6% від загальної кількості інноваційних-активних підприємств [6, 26]. При цьому на експорт було реалізовано 45,9% нової продукції машинобудування вартістю 25,4 млн. грн. (для порівняння, у 2001 р. - відповідно 63,3% і 58,6 млн. грн.) [6, 45].

Дослідження показують, що на кожній фазі життєвого циклу інноваційного проекту підприємство зіштовхується з проблемами організації диверсифікаційної системи, здатної успішно виконати задачі інноваційного проекту. Це зумовлює виникнення об'єктивної необхідності аналізу великих масивів даних, що містять необхідну інформацію про структурні підрозділи (організації), що у минулому вже вирішували подібні задачі. У цьому випадку на допомогу підприємству приходять інноваційна інфраструктура, що включає в себе підрозділи, що виконують адаптаційні функції і задачі, необхідні для здійснення інноваційного проекту.

При цьому варто зауважити, що будь-який інноваційний проект від початку і до кінця свого життєвого циклу перетерплює визначені фази, що розділені у часі, кожна з яких має свої функціональні специфічні особливості. У різних джерелах число фаз варіюється від 4 до 8.

Велика розмаїтість машинобудівних підприємств, що можуть бути суб'єктами інфраструктури інноваційної діяльності, свідчить про широкий

спектр матеріальних, людських, інформаційних ресурсів, вовлечених в інноваційну діяльність організацій.

Традиційні підходи, що характеризують стратегічну політику інноваційного розвитку машинобудівного виробництва, переважно враховують тільки матеріальні активи, тим часом як здійснення аналізу основних аспектів формування і використання інноваційно-інвестиційного потенціалу машинобудівного виробництва повинне проводитися з урахуванням структури інтелектуального капіталу підприємства і багатоваріантності підходів до розробки управлінських рішень із погляду альтернативних витрат інноваційного розвитку машинобудівного підприємства.

Забезпечення ефективного процесу регулювання результативності інноваційних процесів має базуватися на:

- розробці цілеспрямованої комплексної політики регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства на базі методик проектного менеджменту;
- створенні нових, або трансформації існуючих організаційних структур, які б забезпечували розробку і практичну реалізацію системи мотиваційного стимулювання реалізації інноваційних програм;
- стимулюванні накопичення людського базису інноваційного потенціалу підприємства (підвищення кваліфікації персоналу, орієнтації на створення науково-дослідницьких підрозділів або взаємодію з зовнішніми НДІ);
- створенні механізмів ефективного контролю виконання інноваційних програм.
- ефективній взаємодії з законодавчою і виконавчою владою регіону та держави з метою захисту інтересів національних виробників в процесі виходу їх з конкурентоспроможною продукцією на закордонні ринки

Таким чином, застосовуючи розроблені загальні рекомендації, підприємство має змогу створити умови реалізації свого інноваційного, а отже, й експортного потенціалу. Подальшими напрямками досліджень повинні стати безпосередній аналіз інноваційного й експортного потенціалу конкретних машинобудівних підприємств Донецького регіону, аналіз законодавчої бази, що регулює інноваційну діяльність і розробка практичних рекомендацій щодо реалізації інноваційно-інвестиційної стратегії з метою поетапного оновлення основних виробничих фондів, впровадження прогресивних ресурсозберіжних технологій, підвищення конкурентоспроможності продукції з метою наступного виходу на зовнішні ринки машинобудівної продукції.

Література

1. Некипелов А. Процесс глобализации и выбор странами СНГ сценариев социально-экономического развития. // Общество и экономика, 2002, №2, с. 15-24;
2. Черковец О. Глобализация сотрудничества или конкуренции? // Экономист, 2002 г., №10, с. 3-16;
3. World Investment Report 2000. Overview. UNCTAD. N.-Y., Geneva, 2000. p.2;
4. В. Логинов. Обновление основного капитала // Экономист, 2002 г., №3, с. 3-10;
5. Промисловість Донецької області в 2002 році. Статистичний збірник №8/241. – Донецьк: Донецьке обласне управління статистики, – 2003 р., – 88 с.;
6. Інноваційна діяльність в Донецькій області. Статистичний збірник №15/303. – Донецьк: Донецьке обласне управління статистики, – 2003 р., – 91 с.;
7. Поліщук Н. До проблеми регулювання результативності діяльності підприємства. // Економіст, 2001 р., №2, с. 43-45;

Поступила в редакцію 24декабря 2003 года